

УДК 793.3:37(477)

DOI: 10.31499/2307-4914.20.2019.174107

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Андрощук Людмила, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри хореографії та художньої культури, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0002-5702-675X

E-mail: vizavi1974@ukr.net

У статті розглянуто концептуальні засади та напрями розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні. У результаті дослідження: 1) визначено об'єктивну необхідність функціонування хореографічно-педагогічної освіти в Україні; 2) обґрунтовано принципи хореографічно-педагогічної освіти; 3) узагальнено мету та завдання хореографічно-педагогічної освіти; 4) визначено стратегічні напрями розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні; 5) представлено умови реалізації концепції хореографічно-педагогічної освіти в Україні.

Ключові слова: хореографічно-педагогічна освіта, концептуальні засади, напрями розвитку, принципи хореографічно-педагогічної освіти, мета та завдання хореографічно-педагогічної освіти, стратегічні напрями хореографічно-педагогічної освіти, умови реалізації концепції хореографічно-педагогічної освіти.

CONCEPTUAL FRAMEWORK AND AREAS FOR CHOREOGRAPHIC AND PEDAGOGICAL EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE

Androshchuk Liudmyla, PhD in Pedagogics, Professor, Head of the Department of Choreography and Art Culture, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0002-5702-675X

E-mail: vizavi1974@ukr.net

The article deals with the conceptual framework and areas for choreographic and pedagogical education development in Ukraine.

Among the principles of choreographic and pedagogical education we distinguish:

correspondence with the main tendencies of the state educational policy of Ukraine; the principle of educational design; the principle of science; the principle of the humanistic tendency of the educational process; the principle of nature correspondence; the principle of creativity; the principle of cultural correspondence.

The purpose of the concept of choreographic and pedagogical education development is to update the choreographic and pedagogical education in order to create a framework for training a new generation of choreographers and to provide conditions for implementing modern alternative models of choreography teacher training.

The tasks of the choreographic and pedagogical education development are as follows: to develop strategies for the development of choreographic and pedagogical education on the basis of thorough analysis of its development in Ukraine and the EU; to update goals and the content of choreographic and pedagogical education; to update forms, methods, technologies of educational process; to improve teaching and methodological, resource support of the system of choreographic and pedagogical

education in the conditions of the information society; to define conditions for building a creative potential for the intending choreography teacher in the educational process of the pedagogical institution of higher education.

The strategic areas for implementing the concept of choreographic and pedagogical education are defined: to preserve and improve a continuous choreographic education; structural and qualitative harmony of choreographic and pedagogical education with the European sphere of education, to modernize its content; to ensure sustainable development of choreographic and pedagogical education; to provide state support to the Specialty 014 Secondary Education (Choreography); to improve the efficiency of a choreographic and pedagogical education system through developing an opportunities provided by information and communication technologies.

The conditions for implementing the concept of choreographic and pedagogical education are as follows: updating the professional training for the intending choreography teacher in institutions of higher education; search for ways to solve relevant problems of choreographic and pedagogical education; conducting scientific and practical conferences, seminars, choreographic festivals; implementing a the model for building a creative potential of the intending choreography teacher in the context of prospects for the development of the national education system; defining prospective ways for continuous professional development and improving choreography teachers' qualification.

Keywords: *choreographic and pedagogical education, conceptual framework, areas for development, principles of choreographic and pedagogical education, purpose and tasks of choreographic and pedagogical education, strategic areas of choreographic and pedagogical education, conditions for implementing a concept of choreographic and pedagogical education.*

Перехід від індустріального до інноваційно-інформаційного суспільства потребує переосмислення змісту освіти та визначення засад підготовки вчителя хореографії нової генерації.

У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» наголошується, що інтеграція країни в світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення її якості, апробації та впровадження інноваційних педагогічних систем, модернізації змісту освіти й організації її відповідно до світових тенденцій і вимог ринку праці.

Історичним аспектам становлення та проблемі модернізації мистецької освіти присвячені праці Т. Благової, О. Комаровської, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, О. Ребрової, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Черкасова, О. Щолокової та ін. Проблемам хореографічного навчання та виховання присвячені праці В. Богути, О. Бурлі, П. Ковалю, О. Мартиненко, Ю. Ростовської, Я. Реви, П. Фриза, Т. Чурпіти та ін.

Попри підвищений інтерес науковців до проблем мистецької освіти дослідженню концептуальних засад та напрямів розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні не приділялась належна увага.

Мета пропонованої статті – дослідити концептуальні засади та напрями розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні.

Хореографічно-педагогічна освіта – система підготовки вчителя хореографії в вищих педагогічних навчальних закладах до професійної педагогічної діяльності. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні вона потребує пошуку концептуально нових підходів.

Процес модернізації вищої мистецької освіти визначається передусім необхідністю розробки інноваційної моделі підготовки майбутніх вчителів хореографії на засадах ґрунтовного аналізу еволюції хореографічно-педагогічної освіти в Україні та країнах ЄС. Виявлення кращих здобутків та окреслення дослідницьких перспектив розвитку стануть науковим підґрунтям для розвитку хореографічної освіти у

педагогічних закладах вищої освіти.

Глобальні зміни, зумовлені викликами сучасного суспільства до виховання людини-творця нової епохи, значною мірою вплинули на формування творчого мислення молоді засобами рухової активності, до яких відноситься й хореографічне мистецтво. У різні етапи його становлення навчання хореографії перебувало в різних статусах, було поєднане з різними науковими та навчальними дисциплінами, поки не було віднесене в окремий напрям – хореографічно-педагогічну освіту, що забезпечила збалансоване поєднання освітньої хореографічної та педагогічної підготовки. Поєднання хореографічного й педагогічного полів у підготовці фахівців створило умови для пошуку нових шляхів впровадження інновацій.

*Об'єктивна необхідність функціонування
хореографічно-педагогічної освіти в Україні*

На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах модернізації освіти в Україні зростає інтерес до хореографічного мистецтва як засобу гармонійного фізичного, духовного та інтелектуального розвитку особистості дитини, який забезпечує реалізацію творчого потенціалу підростаючого покоління.

Хореографія як інтегрований вид мистецтва, володіє невичерпним здоров'язберігаючим потенціалом. В умовах індустріалізації та комп'ютеризації суспільства людина стає малоактивною, внаслідок чого організм слабшає та стає схильним до безлічі захворювань. У зв'язку з цим, актуальною проблемою залишається збереження здоров'я людини за допомогою руху в усі періоди її життя. Танець, як одна з форм руху, сприяє зміцненню здоров'я та гармонізації особистості людини. Знищення шкільної та позашкільної хореографічної освіти призведе до збільшення кількості хвороб, причиною яких є гіпоактивність.

Крім того, суспільні зміни сучасного глобалізованого світу призводять до необхідності реформування вітчизняної вищої освіти в контексті формування в системі освіти автономних і креативних особистостей. Адже найціннішим продуктом у всіх сферах людської діяльності на початку третього тисячоліття стають творчі ідеї, які можуть продукувати творчі особистості. Метою інноваційної підготовки майбутнього вчителя хореографії на засадах персоналізованої парадигми в системі педагогічно-хореографічної освіти є підготовка педагога, спроможного до реалізації творчого потенціалу особистості учня, що стає можливим при створенні умов для власного всебічного творчого розвитку майбутнього фахівця.

Тому узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду еволюції хореографічно-педагогічної освіти та визначення стратегічних шляхів її розвитку з метою модернізації є актуальною проблемою на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору.

Серед принципів хореографічно-педагогічної освіти ми виділяємо наступні:

- Відповідність основним напрямкам державної освітньої політики України.
- Принцип освітнього проектування – проектування стратегій розвитку хореографічно-педагогічної освіти в контексті інноваційних змін системи освіти.
- Принцип науковості – розробка цілей, мети, завдань, відбір змісту, форм та методів організації освітнього процесу підготовки майбутнього вчителя хореографії в вищому педагогічному навчальному закладі.

- Принцип гуманістичної спрямованості освітнього процесу – створення умов для реалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії на засадах поєднання цілей суспільства та особистості.
- Принцип природовідповідності – врахування в освітньому процесі підготовки майбутнього вчителя хореографії індивідуальних творчих здібностей з метою розробки моделі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.
- Принцип творчості – створення умов для розвитку індивідуальних творчих здібностей майбутнього вчителя хореографії в освітньому середовищі закладу вищої освіти в аудиторній та поза аудиторній роботі.
- Принцип культуровідповідності – органічний зв'язок освітнього процесу підготовки майбутнього вчителя хореографії з культурним надбанням людства в царині хореографічного мистецтва.

Мета концепції розвитку хореографічно-педагогічної освіти – модернізація хореографічно-педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогів-хореографів нової генерації та забезпечення умов для впровадження сучасних альтернативних моделей підготовки педагога-хореографа.

Завдання розвитку хореографічно-педагогічної освіти:

- Розроблення стратегій розвитку хореографічно-педагогічної освіти на засадах ґрунтового аналізу її еволюції в Україні та країнах ЄС.
- Оновлення цілей і змісту хореографічно-педагогічної освіти з урахуванням соціально та економічно обумовлених вимог до професійної компетентності фахівців в галузі освіти.
- Модернізація форм, методів, технологій освітнього процесу з метою підготовки фахівця, здатного до реалізації творчого потенціалу дитини засобами хореографічного мистецтва.
- Удосконалення навчально-методичного, ресурсного забезпечення системи хореографічно-педагогічної освіти в умовах інформаційного суспільства.
- Визначення умов формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в освітньому процесі вищого педагогічного навчального закладу.

Зміст і структура хореографічно-педагогічної освіти

Освітній процес підготовки майбутнього вчителя хореографії за спеціальністю 014 Середня освіта (Хореографія) спрямований на реалізацію змісту вищої освіти на підставі проекту державних стандартів та кваліфікаційних вимог до фахівців. Він здійснюється з урахуванням можливостей сучасних інформаційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, системи управління та організації праці в умовах ринкової економіки.

Зміст підготовки фахівців полягає в науково обґрунтованій системі дидактично та методично оформленого навчального матеріалу та визначається освітньо-професійною програмою, в якій визначено нормативний зміст навчання, встановлено вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки майбутніх вчителів в хореографії.

Зміст хореографічно-педагогічної освіти передбачає оволодіння майбутніми вчителями хореографії системою загальних та предметних (спеціальних) компетентностей.

Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- Здатність планувати та управляти часом.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність проведення досліджень на бакалаврському та магістерському рівнях.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями впродовж життя.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- Здатність працювати в міжнародному контексті з повагою до різноманітності та мультикультурності.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності спеціальності:

- Здатність застосовувати сучасні методи й навчальні технології в освітніх закладах.
- Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями/вихованцями навчальної інформації та виявлення рухової активності з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного та творчого процесу в загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах, культурно-освітніх закладах, танцювальних гуртках та хореографічних студіях.
- Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання з педагогіки, психології, методики та основ хореографічного мистецтва, спрямованих на розвиток індивідуальних творчих здібностей учнів/вихованців, з урахуванням їхніх вікових фізіологічних і психологічних особливостей.
- Здатність формувати в учнів/вихованців предметні компетентності.
- Здатність застосовувати комплекс стимулів для заохочення та розвитку творчого потенціалу учнів/вихованців.
- Здатність здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів.
- Здатність організувати комунікацію учнів і вихованців, створювати рівноправну, справедливу та доброзичливу атмосферу, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їхніх соціально-культурно-економічних особливостей.

- Здатність орієнтуватися у психолого-педагогічних засадах художньо-естетичного розвитку дітей та молоді засобами хореографічного мистецтва.
- Усвідомлення художньо-виховного, здоров'язберігаючого, національно-світоглядного, творчо-розвивального потенціалу мистецтва танцю для дітей та молоді.
- Здатність враховувати психофізіологічні та анатомічні характеристики дитини в процесі занять хореографією.
- Здатність застосовувати вербальний коментар щодо виконання вправ та екзерсисів у лаконічній та доступній для школярів формі.
- Здатність до розроблення навчально-методичних матеріалів для проведення занять хореографії.
- Вільне володіння хореографічною лексикою.
- Здатність екстраполювати національні, етнічні, регіональні соціокультурні цінності та традиції в освітнє середовище засобами хореографічного мистецтва.
- Демонстрування власної хореографічно-виконавської та художньо-педагогічної культури.
- Здатність використовувати когнітивно-пізнавальну активність, творчо-пошукові дії в процесі роботи над хореографічними постановами.
- Уміння діагностувати й корегувати власну професійну діяльність (хореографічно-виконавську, композиційну, педагогічну), оцінювати педагогічний досвід у галузі викладання хореографічних дисциплін з метою професійного самовдосконалення й свідомого вибору шляхів вирішення проблем у навчально-виховному процесі.
- Здатність аналізувати й інтерпретувати хореографічно-творчі процеси, зіставляти художню інформацію, порівнювати лексику, художні засоби розкриття образу.
- Здатність виконувати власне дослідження (проект), узагальнювати й оприлюднювати результати діяльності з розроблення актуальної проблеми.

Теоретичний зміст предметної області включає історію та теорію хореографічного мистецтва, його видів та жанрів у контексті розвитку танцювальної культури; теоретичні основи наук про освіту, загальної та вікової психології, методики навчання хореографії в середній школі, закладах дошкільної та позашкільної освіти.

Практичний зміст підготовки майбутнього вчителя хореографії передбачає вивчення танцювальних рухів, вправ екзерсису, етюдів з метою вироблення танцювальної техніки; створення танцювальних номерів та опанування методики викладання хореографії в середній школі, закладах дошкільної та позашкільної освіти.

Хореографічно-педагогічна освіта майбутніх вчителів хореографії здійснюється на першому (бакалаврському) рівні та другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Завданням першого (бакалаврського) рівня вищої хореографічно-педагогічної освіти є підготовка кваліфікованих вчителів хореографії, здатних вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми хореографічного навчання та виховання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Основним завданням

першого (бакалаврського) рівня вищої хореографічно-педагогічної освіти є підготовка педагогічних працівників для забезпечення потреб базової середньої хореографічної освіти.

Завданням другого (магістерського) рівня вищої хореографічно-педагогічної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних працівників для усіх складників освіти, які здатні розв'язувати складні задачі і проблеми навчання та виховання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в сфері хореографічної освіти. Основним завданням другого (магістерського) рівня вищої хореографічно-педагогічної освіти є підготовка педагогічних працівників для забезпечення закладів (передусім, педагогічної) фахової передвищої та профільної середньої освіти академічного й професійного спрямування.

Атестація випускників освітньої програми спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) проводиться у формі комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, психології та методики викладання хореографії та захисту випускної кваліфікаційної роботи та завершується видачею документу державного зразка про присудження їм освітнього рівня магістра із присвоєнням кваліфікації: учитель хореографії.

В результаті дослідження визначено *стратегічні напрями реалізації концепції хореографічно-педагогічної освіти*:

- Збереження та вдосконалення неперервної хореографічної освіти (дошкільна, шкільна, позашкільна, вища).
- Структурне та якісне узгодження хореографічно-педагогічної освіти з європейською сферою освіти, модернізація її змісту на засадах аналізу еволюції хореографічно-педагогічної освіти в Україні.
- Забезпечення сталого розвитку хореографічно-педагогічної освіти з метою формування цілісної, активної, соціальної та творчої особистості майбутнього вчителя хореографії в вищих педагогічних закладах освіти.
- Забезпечення державної підтримки спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія).
- Підвищення ефективності системи хореографічно-педагогічної освіти шляхом освоєння можливостей, які надають інформаційно-комунікаційні технології.

Умови реалізації концепції хореографічно-педагогічної освіти:

- Модернізація фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії в закладах вищої освіти.
- Пошук шляхів вирішення актуальних проблем хореографічно-педагогічної освіти через об'єднання зусиль науковців, митців, викладачів, вчителів, керівників хореографічних колективів.
- Проведення науково-практичних конференцій, семінарів, хореографічних фестивалів для популяризації хореографічного мистецтва та обговорення проблем модернізації змісту неперервної хореографічної освіти.
- Впровадження моделі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в контексті перспектив розвитку національної системи освіти.
- Визначення перспективних шляхів безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації вчителів хореографії.

Отже, на сучасному етапі розвитку освіти в Україні хореографічно-педагогічна освіта, як система підготовки вчителя хореографії в педагогічних закладах вищої освіти до професійної педагогічної діяльності, потребує пошуку концептуально нових підходів. Об'єктивна необхідність функціонування хореографічно-педагогічної освіти в Україні полягає в тому, що хореографія володіє невичерпним здоров'язберігаючим потенціалом та є потужним засобом реалізації творчих здібностей дитини, тому підготовка вчителів танцю в системі хореографічно-педагогічної освіти на разі є необхідною. Забезпечення сталого розвитку хореографічно-педагогічної освіти сприятиме формуванню цілісної, активної, соціальної та творчої особистості майбутнього вчителя хореографії в педагогічних закладах вищої освіти.

У подальшому планується дослідження деяких аспектів фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Л. М. Теоретичні основи інновацій у контексті становлення хореографічно-педагогічної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. № 3(57). С. 292–300.
2. Андрощук Л. М. Аналіз наукових досліджень в системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань: ВПЦ Візаві, 2017. Вип. 16. С. 253–261.
3. Андрощук Л. М. Підготовка майбутнього вчителя хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти в контексті участі випускової кафедри в комплексному науковому проєкті. *Музичне мистецтво в освіті логічному дискурсі*. 2017. № 2. С. 123–127.
4. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
5. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>
6. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра (галузь знань 0202 Мистецтво, напрям підготовки 6.020202 Хореографія) / [уклад. А. С. Коротков]. Кіровоград, 2017. 4 с.
7. Стандарт вищої освіти України (ступінь вищої освіти – бакалавр, галузь знань – освіта, спеціальність 014 Середня освіта (хореографія) / [уклад. Г. Ю. Ніколаї та ін.]. Київ, 2017. 10 с.
8. Стандарт вищої освіти України (ступінь вищої освіти – магістр, галузь знань – 02 Культура і мистецтво, спеціальність 024 Хореографія) / [уклад. Л. Ю. Цветкова та ін.]. Київ, 2017. 26 с.

REFERENCES

1. Androshchuk, L. M. (2016). Teoretychni osnovy innovatsii u konteksti stanovlennia khoreohrafichno-pedahohichnoi osvity. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 3(57), 292–300 [in Ukrainian].
2. Androshchuk, L. M. (2017). Analiz naukovykh doslidzhen v systemi khoreohrafichno-pedahohichnoi osvity v Ukraini. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 16, 253–261 [in Ukrainian].
3. Androshchuk, L. M. (2017). Pidhotovka maibutnoho vchytelia khoreohrafii v systemi khoreohrafichno-pedahohichnoi osvity v konteksti uchasti vypuskovoi kafedry v kompleksnomu naukovomu proekti. *Muzychne mystetstvo v osvito lohichnomu dyskursi*, № 2, 123–127 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> [in Ukrainian].
5. Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita» («Ukraina XXI stolittia») URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> [in Ukrainian].
6. Osvitno-profesiina prohrama pidhotovky bakalavra (haluz znan 0202 Mystetstvo, napriam pidhotovky 6.020202 Khoreohrafiia) (2017) [in Ukrainian].
7. Standart vyshchoi osvity Ukrainy (stupin vyshchoi osvity – bakalavr, haluz znan – osvita, spetsialnist 014 Serednia osvita (khoreohrafiia) (2017) [in Ukrainian].
8. Standart vyshchoi osvity Ukrainy (stupin vyshchoi osvity – mahistr, haluz znan – 02 Kultura i mystetstvo, spetsialnist 024 Khoreohrafiia.) (2017) [in Ukrainian].